

ність. Але ми також побачили, що у наших досліджуваних можна підвищити рівень саморегуляції та самоконтролю, вони мають до цього потенційну здатність, їм потрібна ефективна психолого-педагогічна корекційна робота спрямована на формування довільності всієї пізнавальної сфери та поведінки. В подальшому ми ставимо завдання розробити психокорекційну програму з подолання труднощів в емоційно-вольовій сфері означеної категорії дошкільників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белых С. Л., Гришанова И. А. Изучение компенсаторных форм саморегуляции на примере исследования динамики коммуникативной компетентности детей с речевыми нарушениями / С. Л. Белых, И. А. Гришанова // Психологическая наука и образование. 2000. – № 4. – С. 14 – 26.
2. Богданова О. С., Петрова В. И. Методика воспитательной работы в начальных классах. – 3-е изд, дораб. – М.: Просвещение, 1986. – 192 с.
3. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / Н. М. Токарева, А. В. Шамне. – К.: Основа, 2017. – 548 с.
4. Ульяновская У. В. Шестилетние дети с задержкой психического развития / У. В. Ульяновская. – М.: Педагогика, 1990. – 180 с.
5. Усова А. П. Обучения в детском саду / Под ред. А. В. Запорожца. – 3-е изд., испр. – М.: Просвещение, 1981. – 176 с.

УДК 376-056.26-053.2:[615.85:82-34]

Т. Г. Харченко

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Н. А. Матрунич

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія),
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗНАЧЕННЯ КАЗКОТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

В статті здійснено теоретичний аналіз наукових досліджень по застосуванню казкотерапії у корекційній роботі з дітьми із порушеннями мовлення.

В статье представлен теоретический анализ научных исследований по использованию сказкотерапии в коррекционной работе с детьми с нарушением речи.

Scientific research theoretical using fairytale therapy in correctional work with children who have speech impairments is analysed in this article.

Ключові слова: казкотерапія, логоказка, мовленнєвий розвиток, мовленнєва діяльність, мовленнєві порушення.

Ключевые слова: сказкотерапия, логоказка, речевое развитие, речевая деятельность, речевые нарушения.

Key words: fairytale therapy, logo fairy tale, speech development, speech, speech impairments.

Постановка проблеми. Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності людини, яким дитина оволодіває в онтогенезі, воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається її соціалізація. Сьогодні досить часто зустрічаються діти із порушенням мовленнєвого розвитку, і це одна з форм складного когнітивного дефекту, сутність якого полягає у вибіркового розладі мовленнєвої функції та зумовлених ним відхиленнях позамовних функцій і процесів.

В системі засобів розвитку зв'язного мовлення та словесної творчості дошкільників важливе місце посідає метод казкотерапії. Казки навчають дитину знаходити вихід із складних ситуацій, вірити в силу добра, любові, справедливості, краси. Вони спонукають до побудови висловлювань, формують комунікативні вміння й навички, розширюють словниковий запас, сприяють розвитку творчих здібностей особистості. Казка здатна оптимізувати процес розвитку мовленнєво-комунікативних здібностей дітей з порушеннями мовлення, надаючи їм чуттєвої спрямованості – через емоційну взаємодію з образами діти засвоюють певні знання й уявлення, виробляють конкретні судження, формують особистісні умовисновки. Тому, так важливо сьогодні досліджувати вплив казки в психокорекційній та логокорекційній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вплив казки на розвиток особистості дитини відзначали у своїх роботах такі вчені: Б. Беттельхейм, Р. Гарднер, В. Пропп, М. Л. фон Франц, Э. Фромм, К. Юнг. Значення казки в мовленнєвому розвитку дитини досліджували: П. Анікін, А. Адлер, Е. Берн, Б. Брун, Е. Пендерсон. Дослідженням ролі казки в корекційній роботі з дітьми сьогодні займаються: О. Заціринська, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, М. Поваляєва, Д. Соколов, С. Черняєва.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз наукових досліджень по застосуванню казкотерапії в роботі з дітьми із порушенням мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Л. Виготський стверджував, що розвиток усного мовлення саме зручне явище для того, щоб простежити механізм формування поведінки і зрозуміти підхід до цих явищ, що є типовим для вчення про умовні рефлексії, враховуючи психологічний аспект у цьому підході [3]. Розвиток мовлення представляє насамперед історію того, як формується одна з найважливіших функцій культурної поведінки дитини, що міститься в основі нагромадження її культурного досвіду.

Р. Левіна відзначала, що мовленнєве порушення особистості розвиває комплекс неповноцінності, почуття тривоги, пригніченості, нерішучості та невпевненості у своїх силах [6]. Сучасний етап розвитку логопедії пов'язаний з розробкою наукових знань про різні форми мовленнєвих порушень, а також створенням ефективних методик їх подолання, серед яких техніка використання логоказки.

Мовленнєві порушення, наголошують Л. Волкова, Р. Лалаєва, О. Мастюкова бувають різні та можуть з'явитися у будь-якої у дитини на будь-якому етапі її розвитку [7]. Тому застосування методу казкотерапії, на її думку, є комплексною системою, спрямованою на корекцію мовленнєвих порушень і дозволяє в рамках казки вирішувати навчальні, корекційні та виховні завдання.

Науковці Г. Бистрова, З. Сізова, Т. Шуйська, вважають казку ефективним розвиваючим і корекційним засобом для розвитку зв'язного монологічного мовлення в роботі з дітьми з пору-

шенням мовлення [1]. Логоказка як цілісний педагогічний процес, сприяє розвитку всіх сторін мовлення, вихованню моральних цінностей та активізації психічних процесів. Вона інтерактивна казка, тому що вимагає не пасивного спостереження, а активної участі під час розповіді. Її мета – всебічно, послідовно розвивати мовлення дітей і пов'язані з ним психічні процеси, використовуючи елементи казкотерапії.

Відомий казкотерапевт Т. Зінкевич-Євстигнєєва зазначає, що народні казки здавна несуть надзвичайно важливі для людей ідеї, які важливі для бережливого й осмисленого ставлення до навколишнього світу [4]. Ці ідеї важливі для формування у дитини самостійності та довіри до навколишнього світу. Також для казкового героя дошкільнику легше придумати вихід із складної ситуації, адже в казці все можна, а потім перенести цей досвід в реальне життя, застосовуючи у вирішенні складних завдань.

І. Вачков стверджує, що казка – це авторська історія, що містить вигадку і сприяє оптимізації психічного розвитку дітей через розвиток самосвідомості [2]. Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками, воно стає сферою духовного життя дитини, засобом висловлення думок і почуттів, живою реальністю мислення. Близькість і доступність сюжету, привабливість героїв казки, експресивність їхнього мовлення роблять казку універсальним засобом формування психічних процесів, особливо мовлення, комунікативно-пізнавальних здібностей дошкільників.

Е. Фромм відзначав, що казка так само багатогранна, як і життя [7]. Саме це робить її ефективним психотерапевтичним та розвиваючим засобом не тільки для дітей, а й для дорослих.

На думку О. Шорохової, казкотерапія – інтегрована діяльність психолога, в якій дії уявної ситуації пов'язані зі спілкуванням, спрямованим на активність, самостійність, творчість, регулювання дитиною власних емоційних станів [8]. Тому цей метод сприяє збільшенню лексичного запасу слів дошкільника, вихованню його звукової культури мовлення. Під час переказу, драматизації та

інсценуванні розвивається та вдосконалюється зв'язне мовлення дітей, особливо дітей із порушеннями мовлення.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Здійснивши огляд наукових праць присвячених дослідженню застосування казкотерапії в корекційній роботі із дошкільниками з порушеннями мовлення, можемо стверджувати, що вона використовується для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей. Казка розвиває всі компоненти мови, фонематичне сприйняття, допомагає вдосконалювати складові структури слова та зв'язних висловлювань. Також допомагає формувати повноцінну звукову сторону мовлення; розвиває пізнавальні психічні процеси; просодичну сторону мовлення; вдосконалює вміння передавати образи через міміку, жести і рухи.

В подальшому ми ставимо завдання на практиці дослідити особливості соціалізації дітей із мовленнєвими порушеннями та розробити психокорекційну програму з подолання дезадаптації дітей означеної категорії із застосуванням казкотерапії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Быстрова Г. А. Логосказки / Г. А. Быстрова, З. А. Сизова, Т. А. Шуйская. – СПб. : КАРО, 2001. – 128 с.
2. Вачков И. В. Сказка в работе психолога: определение и типология / И. В. Вачков // Психология воспитания. – 2010. – № 2(25). – С. 80 – 86.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь / Л. С. Выготский. – Изд. 5, испр. – М. : Лабиринт, 1999. – 352 с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Практикум по сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева – СПб.: ООО «Речь», 2000. – 310 с.
5. Левина Р. Е. Нарушение речи и письма у детей [Текст]: избр. тр. / Ред.-сост. Г. В. Чиркина, П. Б. Шошин. – М. : Аркти, 2005. – 221 с.
6. Логопедия / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова; под. ред. Л. С. Волковой. – М. : Просвещение, 1989. – 528 с.
7. Фромм Э. Душа человека. / Э. Фромм. – М. : Республика, 1992. – 430 с.
8. Шорохова О. А. Играем в сказку: Сказкотерапия и занятия по развитию связной речи дошкольников / О. А. Шорохова. – М.: ТЦ Сфера, 2008. – 208 с.

УДК 376-056.264-

053.4:[159.9.072.42:159.923.2]

Т.Г. Харченко

кандидат психологічних наук,
ст. викладач кафедри логопедії,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Т.О. Підлужна

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія),
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ САМООЦІНКИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ ІІІ РІВНЯ

У статті розглядаються особливості самооцінки старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення ІІІ рівня. Висвітлено результати проведеного емпіричного дослідження.

В статье рассматриваются особенности самооценки старших дошкольников с общим недоразвитием речи ІІІ уровня. Представлены результаты проведенного эмпирического исследования.

The article deals with the peculiarities of self-esteem of older preschool children with general underdevelopment of speech of the ІІІ level. The results of the empirical research are described.

Ключові слова: самооцінка, старший дошкільний вік, загальне недорозвинення мовлення, адекватна самооцінка, неадекватна самооцінка.

Ключевые слова: самооценка, старший дошкольный возраст, общее недоразвитие речи, адекватная самооценка, неадекватная самооценка.

Keywords: self-esteem, senior preschool age, general underdevelopment of speech, adequate self-esteem, inadequate self-esteem.

Постановка проблеми. Старший дошкольный вік – початковий період усвідомлення дитиною себе, своїх мотивів і потреб у світі людських відносин. Саме у цей період мовленнєва діяльність стає тією сферою дійсності, яка акумулює самооцінні функції дитини. У процесі мовленнєвої діяльності засвоюються форми, види і критерії оцінювання, в індивідуальному досвіді відбувається їх апробація та наповнення особистісним змістом.